

II 2018

Нюор

ISSN 0207 - 6543

6+

Багъалы сабийле!

Къайсынны бу жомагъы окъуу китаплада жокъду.
Энчи китап болуп да басмаланмагъанды.

Ол а аны сизге деп жазгъан эди.

Эшта, «Кеси бир къарыш, сакъалы минг къарыш» деген жомакъны Къайсын кеси да бек суйгенди, – назмугъа да аны ючюн салгъанды. Халкъда жюрюген атын къатларгъа болмай, башха ат бергенни да дурус кёрмей, – да къаллай башха ат бераллыкъса «Кеси бир къарыш, сакъалы минг къарыш» дегенге?» – жомакъны атына «Жомакъ» деп къойгъанды.

Ол да сейирди!

Ол Къайсын суйген жомакъ не жомакъ болур эди деп сагъайгъан да сейирди.

Сабийлигини юсюнден жазгъан китабында да – ол «Жорт, жорт, гылыуум!» деген – жомакъгъа аталгъан бёлюмю барды. Анга да «Жомакъ» деп къойгъанды. Эшта, «жомакъ» деген сёзню да бек сюе болур эди. Ол да сейирди да – Къайсын суйген сёзле деп сагъайсакъ.

Дагъыда къаллай сёзлени бек сюе болур эди Къайсын – эс бурурчады анга да!..

Биз жомакъны къысхартып басмалайбыз. Болсада, муну окъугъан адам, эс этер да, толусун да излер деген акъылдабыз.

Жомакъ адамны эсин, акъылын ёсдюреди. Тюзлюк бла терсликни, игилик бла аманлыкъны арасын айыра билирге, дагъыда аллай кёп иги затха юйретеди. Адам улу жомакъланы бош къурамагъанды да!

Акъыллы, фахмулу, закий адамла жомакъланы бек суйгендиле. Бизни ата-бабаларыбыз, аны иги биллип, эл бла бир жомакъ къурагъандыла.

Къайсын да аладан бирлериди.

БЕГИЙЛАНЫ Абдуллах

КЪУЛИ КЪАЙСЫН

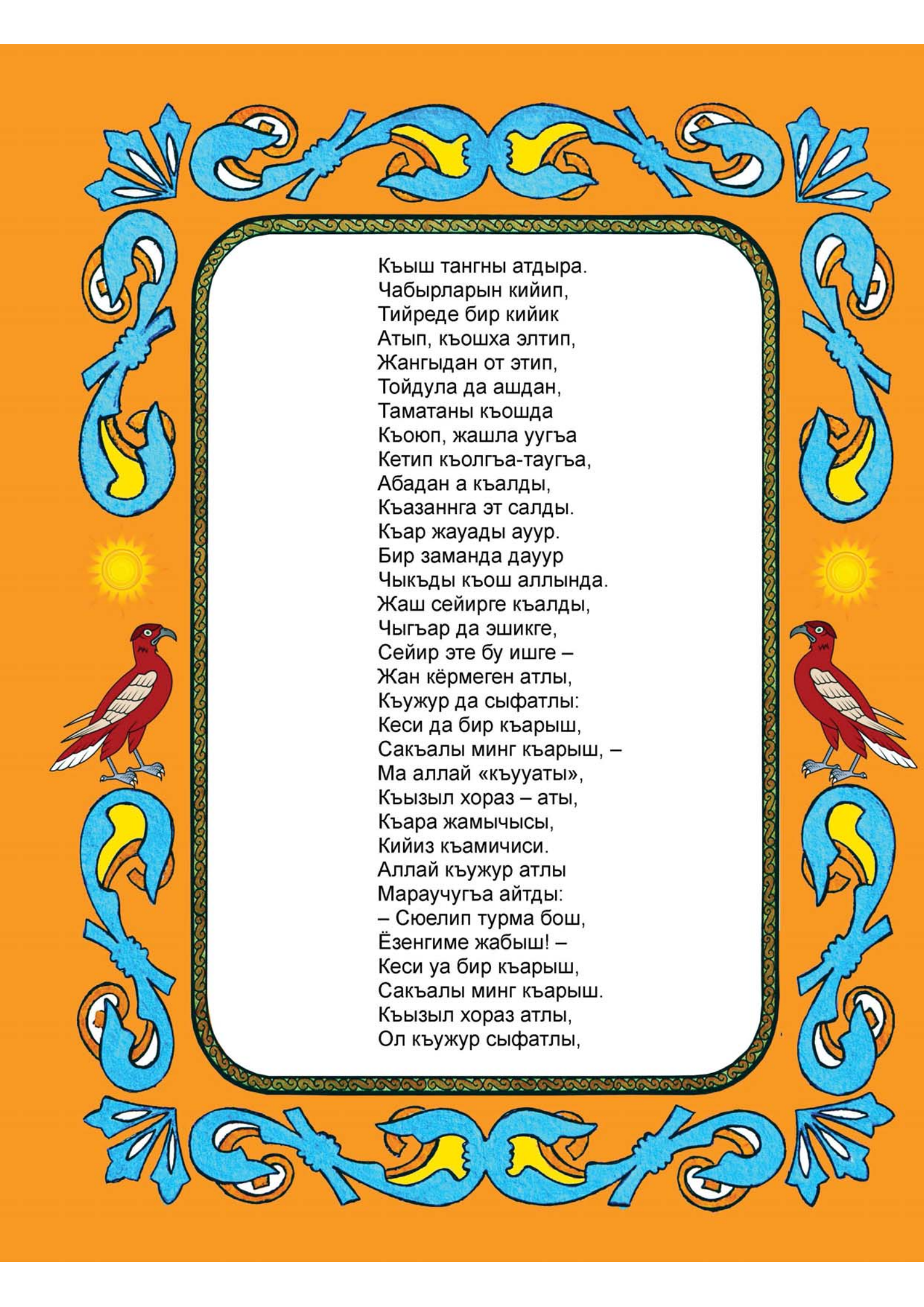
КЕСИ БИР КЪАРЫШ, САКЪАЛЫ МИНГ КЪАРЫШ

Жомакъ
(Къысхартылып басмаланады)

Эрлик кичиден чыгъар.


Нарт сёз

Эртте, эртте, эртте, –
Къуш кёбюнде кёкде,
Кырдык бек чыкыгъанда,
Терек кёп чакыгъанда, –
Ала, эндича, аз
Болмай, чыпчыкъ ауаз
Толтургъанда жерни –
Тауну, тюзню, ёрню...
Суула бары азат
Бара, жылла оза, –
Эртте, эртте, эртте
Бу биз тургъан жерде
Жашады бир киши,
Этди этер ишин,
Ол мадарды ашын,
Ёсдюрдю юч жашын.
Юч къарындаш уугъа
Чыкыдыла таулагъа,
Бир тап жерни сайлап,
Алайда къош салып,
Ол къошда от жагъып,
Отлары бек жанып,
Ырахат жатдыла,



Къыш тангны атдыра.
Чабырларын кийип,
Тийреде бир кийик
Атып, къошха элтип,
Жангыдан от этип,
Тойдула да ашдан,
Таматаны къошда
Къоюп, жашла уугъа
Кетип къолгъа-таугъа,
Абадан а къалды,
Къазаннга эт салды.
Къар жауады ауур.
Бир заманда дауур
Чыкъды къош аллында.
Жаш сейирге къалды,
Чыгъар да эшикге,
Сейир эте бу ишге –
Жан кёрмеген атлы,
Къужур да сыфатлы:
Кеси да бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш, –
Ма аллай «къууаты»,
Къызыл хораз – аты,
Къара жамычысы,
Кийиз къамичиси.
Аллай къужур атлы
Мараучугъа айтды:
– Сюелип турма бош,
Ёзенгиме жабыш! –
Кеси уа бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш.
Къызыл хораз атлы,
Ол къужур сыфатлы,






Къара жамычылы,
Кийиз къамичили
Тюшдю хоразындан,
От чагъа аузундан,
Къошха женгил кирди,
Эт къазанны кёрдю,
Эси анга кетип:
– Чыгъар, – деди, – этни!
– Салдым бусагъатда...
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
Сакъалына тийип,
Юзюп алды тюгюн,
Кёп турмады ойлап,
Марачуну байлап,
Элтип, бир сызгъагъа
Атды ол, сызгъыра.
Къошдан кийик этни
Алып, къачып кетди.
Ол кюн алай ётдю.

Кийикле ёлтюрюп,
Бирерин кётюрюп,
Келдиле кичиле, –
Эки жаш, кючлюле,
Келдиле ингирде,
Кёл ала бир бирден.
Келселе, от да жокъ,
Къазанда зат да жокъ,
Тамата жаш да жокъ,
Ашаргъа аш да жокъ.
Тамаша болдула,
Сейирге къалдыла,
Терк окъун жангыдан





Ала от жакъдыла.
Излеп таматаны,
Табабыз деп аны,
Жандан да тойдула,
Табалмай къойдула.

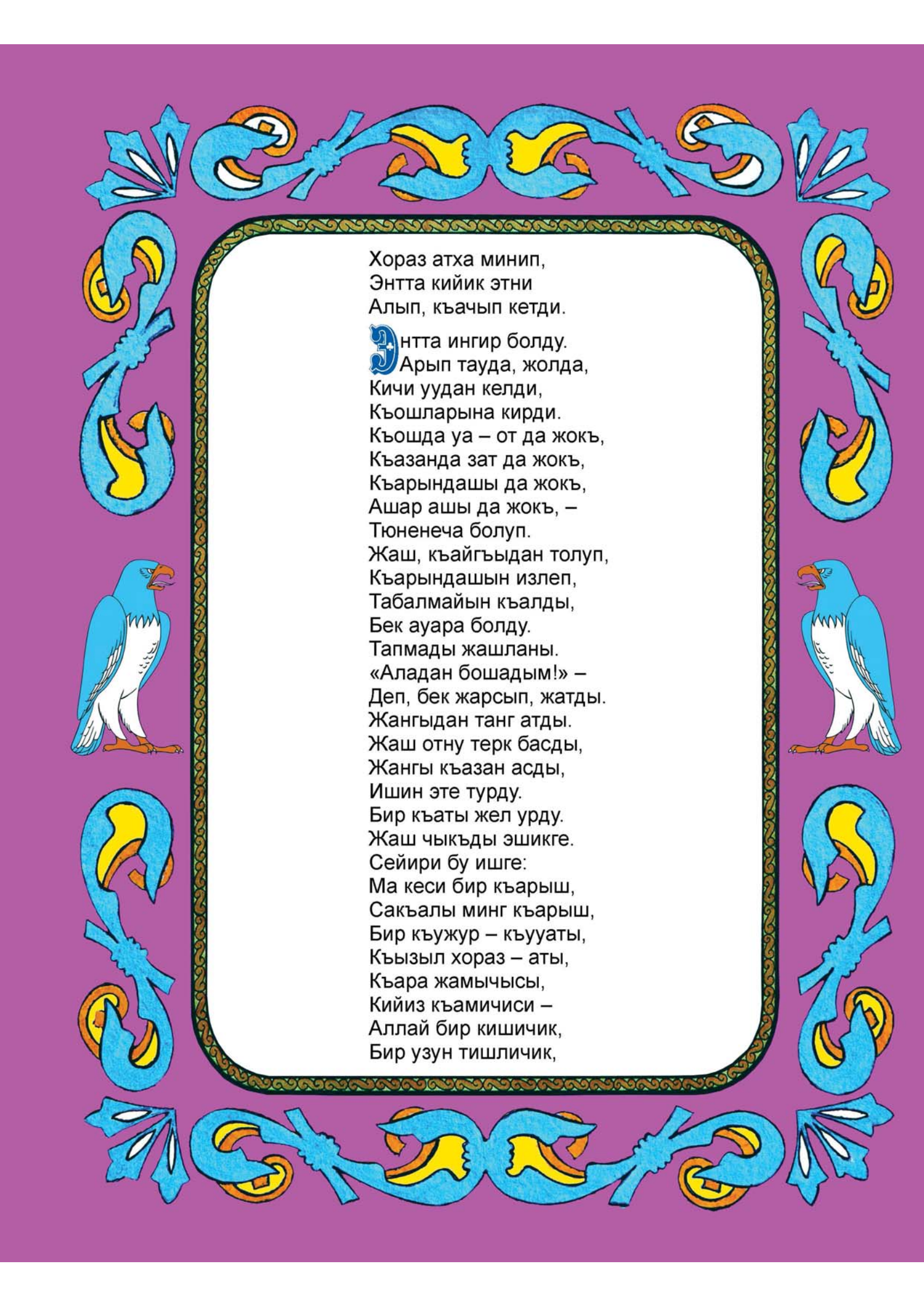
Излей эдиле бош,
Табылмады ол жаш.
Кёмюр къалды одан,
Жангыдан танг атды.
Женгил азыкъ этип,
Кичи уугъа кетди.
Ортанчы къарындаш
Къошда къалды – эр жаш.
Ол бираз солуду,
Къазаннга эт салды.
Жетди сейир атлы,
Бир къужур сыфатлы –
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
Къызыл хораз – аты,
Къара жамычысы,
Кийиз къамичиси, –
Аллай къужур атлы
Мараучугъа айтды:
– Сюелип турмай бош,
Ёзенгиме жабыш!
Мараучу апчыды,
Жюреги ачыды,
Амалсыз ёзгеге,
Тутду ёзенгиден...
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
От чагъа аузундан,
Тюшюп хоразындан,





Къошха женгил кирди,
Эт къазанны кёрдю,
Эси анга кетип:
– Чыгъар, – деди, – этни!
– Салдым бусагъатда...
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
Сакъалына тийип,
Юзюп алды тюгюн,
Мараучуну кючю
Тайды, бура ичи.
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
Кёп турмайын ойлап,
Мараучуну байлап,
Биягъы сызгъагъа
Атды ол, сызгъыра.
Жамычысын кийип,






Хораз атха минип,
Энтта кийик этни
Алып, къачып кетди.

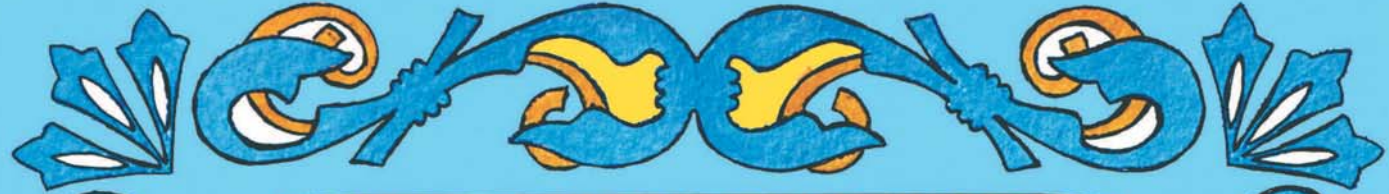
Энтта ингир болду.
Арып тауда, жолда,
Кичи уудан келди,
Къошларына кирди.
Къошда уа – от да жокъ,
Къазанда зат да жокъ,
Къарындашы да жокъ,
Ашар ашы да жокъ, –
Тюненеча болуп.
Жаш, къайгыдан толуп,
Къарындашын излеп,
Табалмайын къалды,
Бек ауара болду.
Тапмады жашланы.
«Аладан бошадым!» –
Деп, бек жарсып, жатды.
Жангыдан танг атды.
Жаш отну терк басды,
Жангы къазан асды,
Ишин эте турду.
Бир къаты жел урду.
Жаш чыкъды эшикге.
Сейири бу ишге:
Ма кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
Бир къужур – къууаты,
Къызыл хораз – аты,
Къара жамычысы,
Кийиз къамичиси –
Аллай бир кишичик,
Бир узун тишличик,

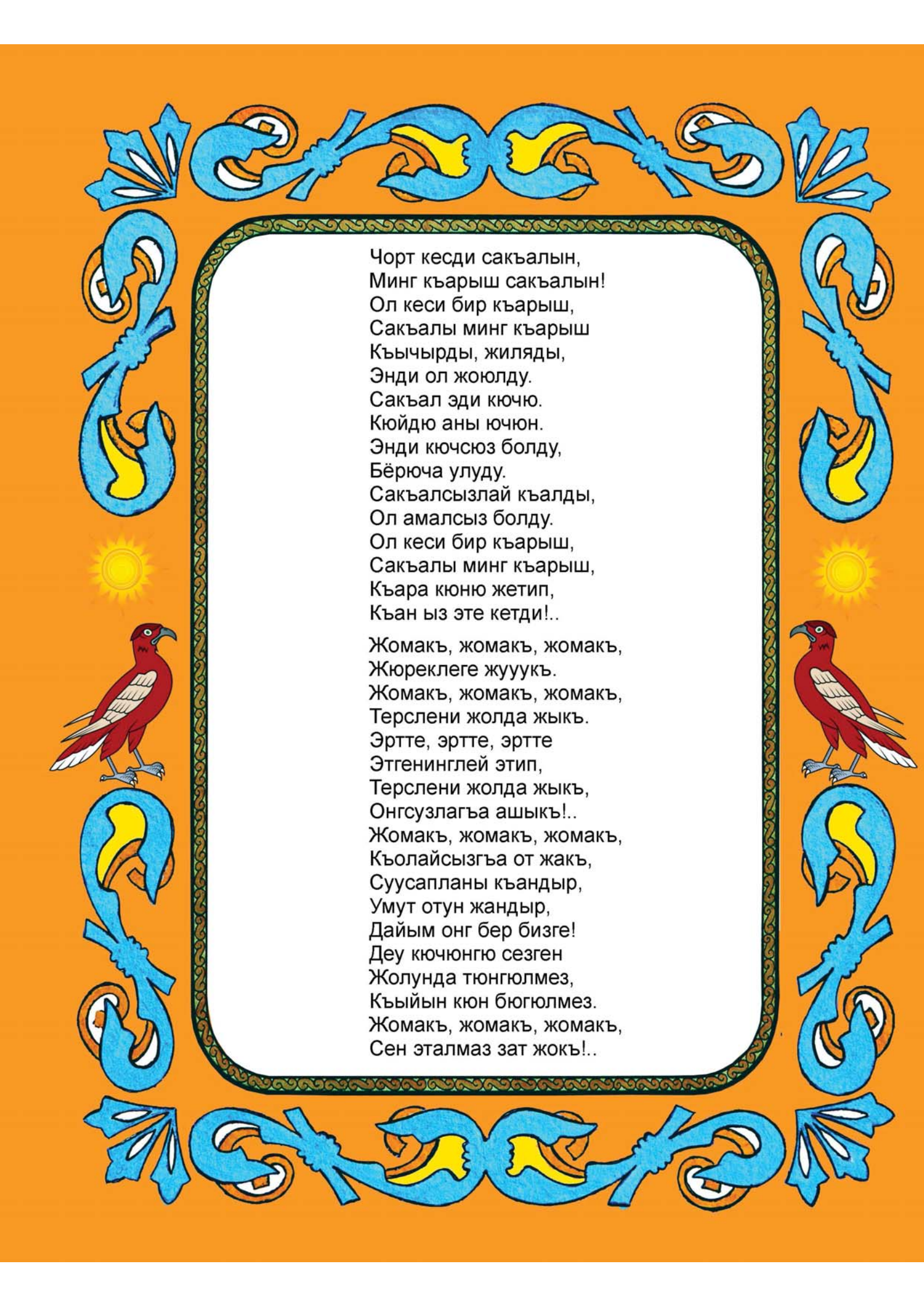








Уучу кѡш аллында
Ол сейир халында.
Аллай кѡжур атлы
Мараучугѡ айтды:
– Сюелип турма бош,
Ёзенгиме жабыш!
Очукѡну ауазы,
Уллуланы озуп, –
Кюйсюз, кючлю, кѡаты.
Кичи уучу айтды:
– Тюшалырса кесинг,
Биргенгеди эсинг!
Кичи кѡшха кирди,
Ким болгѡнын билди
Кюйсюз кишичикни,
Тюртсѡз кишичикни.
Ол кеси бир кѡарыш,
Сакѡалы минг кѡарыш
Кѡшха кирип келди,
Кѡазанны терк кѡрдю,
Жабу-жубу этди:
– Ал кѡазандан этни!
Чыгѡрмады кичи,
Жыйды болгѡн кючюн.
Ол кеси бир кѡарыш,
Сакѡалы минг кѡарыш,
Сакѡалындан тюгюн
Алып, байлап иги,
Жашны алай кѡояр,
Биягѡнлай жояр
Умут этгенинлей,
Белин бюкгенинлей,
Жаш, кѡылычын алып,
Жаш, кѡарыуун салып,



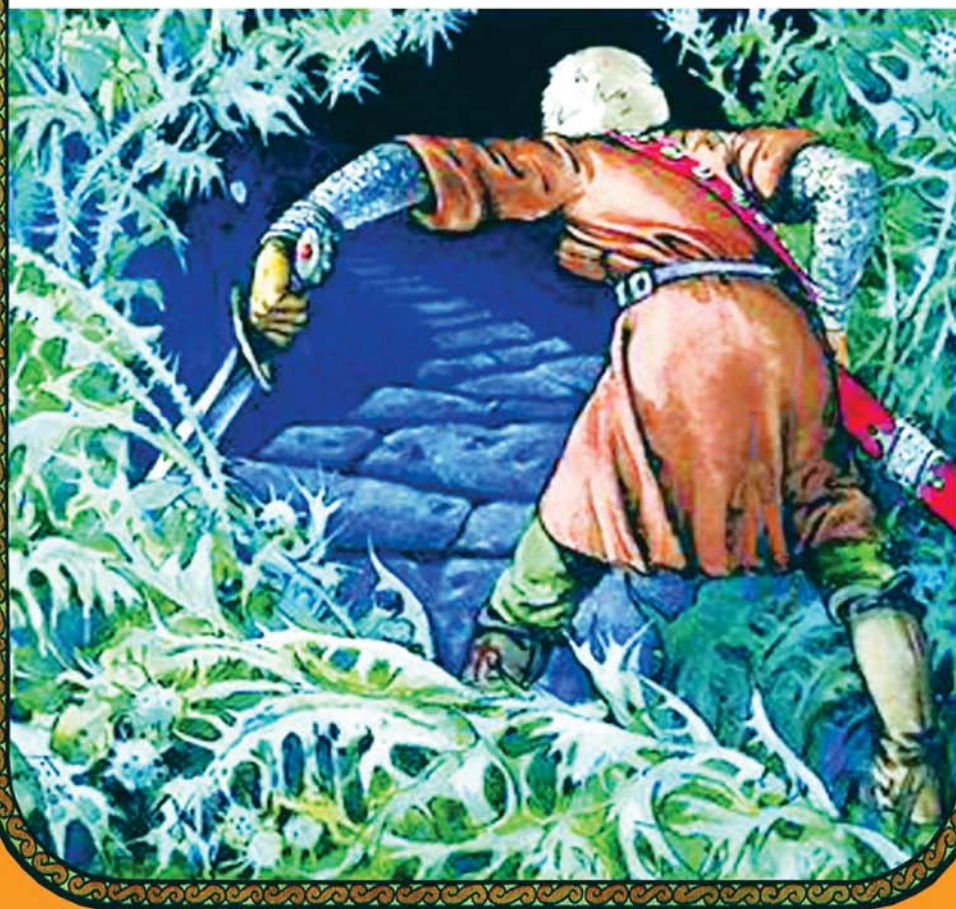


Чорт кесди сакъалын,
Минг къарыш сакъалын!
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш
Къычырды, жилиды,
Энди ол жоюлду.
Сакъал эди кючю.
Кюйдю аны ючюн.
Энди кючсюз болду,
Бёрюча улуду.
Сакъалсызлай къалды,
Ол амалсыз болду.
Ол кеси бир къарыш,
Сакъалы минг къарыш,
Къара кюню жетип,
Къан ыз эте кетди!..



Жомакъ, жомакъ, жомакъ,
Жюреклеге жууукъ.
Жомакъ, жомакъ, жомакъ,
Терслени жолда жыкъ.
Эртте, эртте, эртте
Этгенинглеи этип,
Терслени жолда жыкъ,
Онгузлагъа ашыкъ!..
Жомакъ, жомакъ, жомакъ,
Къолайсызгъа от жакъ,
Суусапланы къандыр,
Умут отун жандыр,
Дайым онг бер бизге!
Деу кючюнгю сезген
Жолунда тюнгюлмез,
Къыйын кюн бюгюлмез.
Жомакъ, жомакъ, жомакъ,
Сен эталмаз зат жокъ!..

Балам, кыш Чегемде –
Тауланы чегинде
Бюгюн жауады кыар,
Жомакыда да жауар.
Тюз терсни хорлагъан,
Халкыгъа кыанат болгъан –
Жомакыды, балам ол,
Кыардан да акыды ол!
Сен жомакыны сюйсенг,
Кыышда кырдык ёсер,
Кёгетле бишерле,
Харбызла ёсерле,
Жарлы да болур бай,
Тюзлюк терсни хорлай.



Ежемесячный литературно-художественный журнал для детей «НЮР» («Свет») № 11–2018 г.

Выходит с января 1982 года

На балкарском языке

Учредитель:
Государственное казённое учреждение Кабардино-Балкарской Республики «КБР–Медиа»

И.о. главного редактора
А. А. САБАНЧЕВА

Редколлегия:

А. БЕГНЕВ
М. БЕШТАЕВ
Т. БИТГИРОВА
Ж. ГУЗЕЕВ
Ф. МАМАЕВА
А. МИШАЕВА
М. ОЛЬМЕЗОВ

Оформление
Н. АККИЗОВОЙ

Компьютерный набор и вёрстка
А. МИЗНЕВОЙ

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Кабардино-Балкарской Республике Рег. ПИ № ТУ07-00124 от 11.01.2018 г.

Сдано в набор 08.10.2018

Подписано в печать

06.11.2018 г.

Выход в свет

30.11.2018 г.

Формат 60x90 1/8

Бумага мелованная

Гарнитура литературная

журнальная рубленая

Печать офсетная

Усл. кр.-отг. 8

Усл. печ. л. 2

Уч.-изд. л. 2,7

Тираж 1490 экз.

Заказ № 226

Индекс 73908

Стоимость одного номера по подписке через ФГУП «Почта Россия» – 13,87 руб.; за 6 месяцев – 83,22 руб.

Адрес редакции: 360017.

г. Нальчик, пр. Ленина, 5.

Тел.: 42-37-27; 42-14-19.

aripa.sabanchieva@mail.ru

Адрес издателя: 360017

г. Нальчик, пр. Ленина, 5.

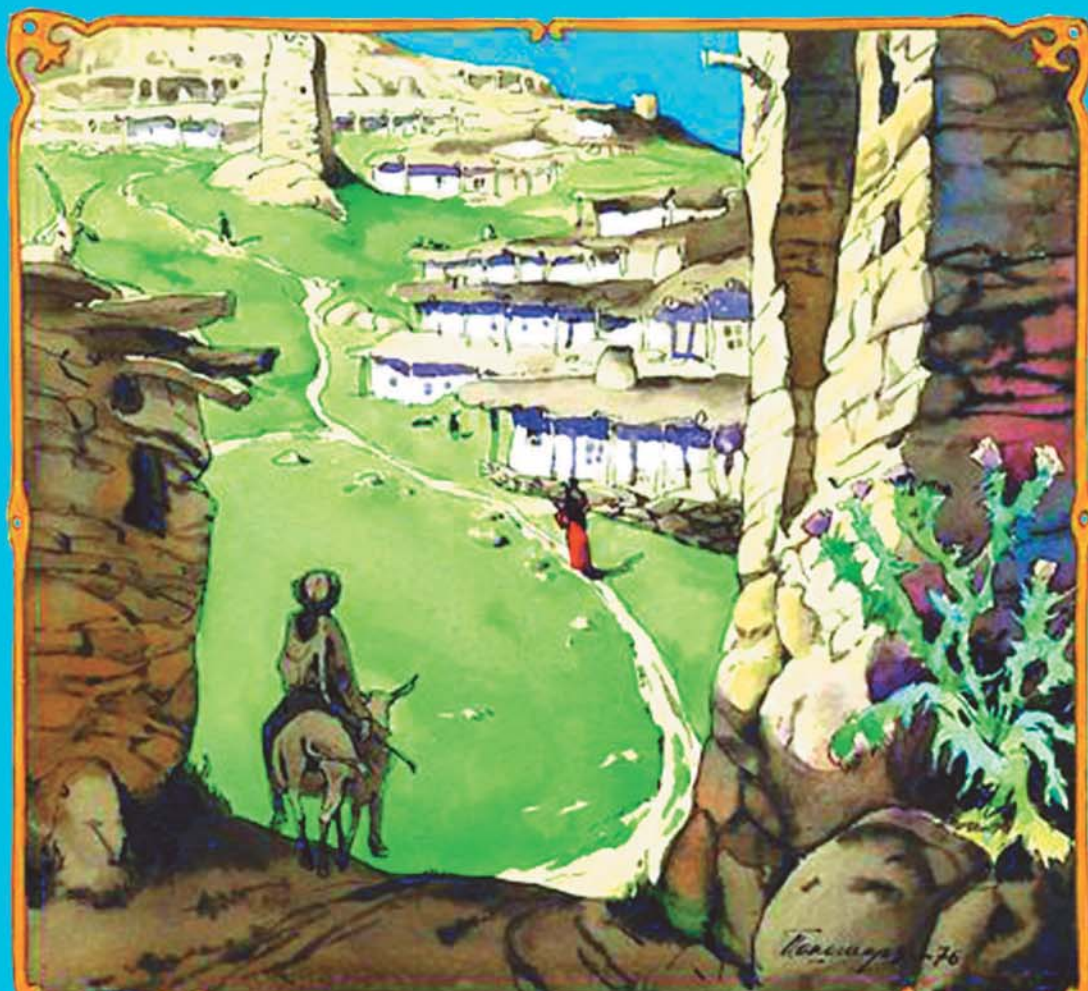
ГКУ «КБР–Медиа».

Дом печати.

Отпечатано в типографии ООО «Тетраграф» 360000, КБР, г. Нальчик, пр. Ленина, 33

Отпечатано в полном соответствии с качеством предоставленного электронного оригинал-макета.

На первой странице:
Кайсын Кулиев с сыновьями



«Кеси бир къарыш, сакъалы минг къарыш».
Жомакъ

«НЮР» ЖУРНАЛНЫ БАГЪАЛЫ ОКЪУУЧУЛАРЫ!

Келе тургъан 2019 жылда – огъурлукъ бла келсин – журналны алып турургъа суйгенле жашагъан жеригизде почта бѐлюмледе жазылыргъа боллукъсуз. Билесиз, журнал хар айдан чыгъады. Жарым жылгъа багъасы 100 сом жетмейди. «Нюрде» басмаланган сейир затланы сиз бир башха жерде табаллыкъ тюйюлсюз. Нальчикде, аны тѐгерегинде жашагъанла журналны редакциясына келип жазылыргъа да боллукъсуз.

Адресибиз, телефонларыбыз да бу бетде белгилендиле.

В оформлении номера журнала использованы иллюстрации заслуженного художника России и КБР Пономаренко П. Г., которые были любезно представлены его сыном, известным художником Олегом Павловичем Пономаренко, а также работы Анахаева Матгерия, выполненные специально для данного номера, за что выражаем им искреннюю благодарность.